

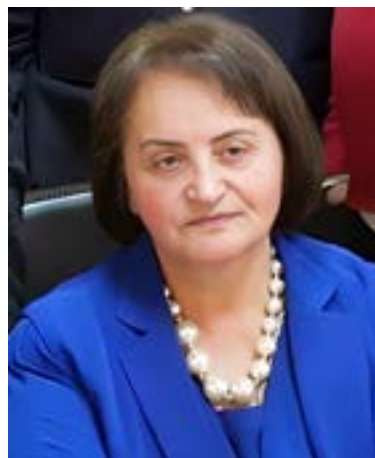

ISSUES WITH FINANCING INNOVATIVE ACTIVITIES

Copyright © 2024 the Author/s
Peer review method: Double-Blind
Accepted: February 14, 2025
Published: March 12, 2025
Original scientific article
DOI suffix: 10.36962/NEC20012025-71

Lamara Qoqiauri

Doctor of Economic Science, Professor
Leading Scientific Worker of the National Inno-
vative Research Institute
<https://orcid.org/0000-0002-8190-1016>
E-mail: lqoqiauri@yahoo.com
Cell: +995 591 705 500

ABSTRACT

The creative evolution of a society (or a nation) is an ongoing activity in the twenty-first century. The best possible financing sources and policy implementation are critical to the success of developing, implementing, and sharing innovations. Therefore, the state's role in regulating, promoting, and coordinating creative science and technology is strengthened when innovative activities are properly organized and funded in an objective manner. The availability of funding sources for creative endeavors and the hazards involved will be the main topics of this essay.

The essay emphasizes the fundamentals of innovation finance in order to solve the issues brought up in the areas of innovation and funding inventive activities. Own money, foreign investments, venture capital, equity financing, private charity gifts, so-called business angel's funds, borrowed funds, forfeiting, factoring, and other sources are among the primary sources that are examined and generalized. The article thoroughly discusses the needs, limits, benefits, and drawbacks of the sources listed, based on the study, comparison, and SWOT analysis of those sources.

In the work a great attention was paid to foreign investments as one of the important sources of innovative business financing. Attracting foreign investments in national economics for financing innovative programmes faces a number of challenges that is caused by low financial international rate; as well as by instability of a country's important political, economic and innovative legislative base.

The article gives some modest recommendations in implementing the main forms of foreign capital in innovative sphere, namely, according to the author's opinion, the following forms of investments should be paid more attention in national economics:

- *Investments in the form of state loan, formed in the form of state debt, bonds of the foreign states and international financial institutions;*
- *Investments in the form of the share in the share capital of the local organizations;*
- *Investments in the form of investments in securities, including in the form of state, corporations and institutional issuers;*
  - *Foreign credits;*
  - *Licensed credits providing national economy (organizations), through relatively modern technique and technologies;*
  - *Financial credits in the local organizations;*
  - *Favorable conditions for entering knowledge-intensive technologies.*

Consequently, a number of suggestions and recommendations are made for the creation of a successful system for funding inventions and creative endeavors.

Key words: *own funds, attracted funds, borrowed funds, financing sources, leasing, business angels, venture capital.*

REFERENCES:

1. **Abralava A.**, 2014, Global and Innovative Problems of Economy and Business. Monograph. Universali. P. 311 (in Georgian)
2. **Anshin V. M., Filin S.A.**, 2003. Management of Investments and Innovations in Small and Venture Business – M.: ANKIL.
3. **Chiqava L.**, 2006. Innovative Economy. Tb.; Siakhle Publishing House (in Georgian)
4. **Davtian M., Sherbakova T., Karzanova I.** 2014. Economics of innovative activity. M. p 430.
5. **Drucker Peter Ferdinand** 2007. Innovation and Entrepreneurship. Practice and Principles. First edition 1985. Published by Elsevier Ltd. Routledge. 253 p.
6. **Etzkowitz H.**, 2008. The Triple Helix: University-Industry-Government. Innovation in Action. Routledge, p. 180.
7. **Golichenko O. G.**, 2011. Basic Factors for Development of the National Innovation System. Moscow: Nauka. (In Russian).
8. **Gorfinkel V. Y.**, 2013. Innovational Management / under the editorship of V. Y. Gorfinkel, T. G. Popadyuk. – M.: UNITY.
9. **Iakovets. I.** 2004. Epoch Innovations of the XXI century. M.: Publishing house: "Economics".
10. International Management / under the editorship of S. E. Pivovarov, D. I. Barkan, L. S. Tarasevich, A. I. Maysel., 2000. SPB.: Piter.
11. **Jonson D.**, 1998. Innovations. Trans. From English. M.: Mir. p. 14.
12. **Kadochnikov S. M.**, 2002. Direct Foreign Investments of Modern Theory of Institutional Economy and the Theory of International Trade. SPB.: September, 128 p. (in Russian).
13. **Khargadon E.**, 2007. Management of Innovations. Experience of Leading Companies. M.: Williams.
14. **Kim W. C., Mauborgne R.**, 1999. Strategy, Value Innovation and the Knowledge Economy // Sloan management review. Spring. p. 46.
15. **Kravets A. V.**, 2016. Innovation Economy: Problems and Prospects of Economic Growth // Kreativnaya Ekonomika. – Vol. 10 – No. 1 p. 21-34. doi: 10.18334/ce.10.1.2233 (in Russian).
16. **Lenchuk V., Vlaskin G.** 2009. Investment aspects of innovative growth: world experience. M. : Liborokom p.64.
17. **Leydesdorff L.**, 2012. The Triple Helix of University-Industry-Government Relations/in E. Carayannis, D Campbell (eds.). Encyclopedia of Creativity, Innovation, and Entrepreneurship, NeW - York: Springer, February.
18. **Lundvall B.A.**, 1992. National Systems of innovation: Towards a Theory of innovation learning London: Printer Publishers, National Innovation Systems; A. Comparative Analysis / R/ Nelson (cd) oxford; Oxford Univ. Press. 1993.
19. **Mazukato M.**, 2016. Only State Can Develop Innovations and Technologies effectively. www.BFM.ge European.ge.
20. **Metcalfe S.** 1995. The Economic Foundations of Technology Policy: Equilibrium and Evolutionary Perspectives/ed. by P. Stoneman // Handbook of the Economics of Innovation and Technological
21. **Nelson R.** 1993. National Innovation Systems. A Comparative Analysis. N. Y.; Oxford: Oxford Univ. Press.
22. **Porter M., Bjnd G.**, 1999. Innovative Capacity and Prosperity the Next Competitiveness challenge in the Global Competition venes Report. N.Y. p.12.
23. **Qoqiauri L.** 2016 For Further perfecting of Innovation Policy in Georgia. International Journal of latest research in Science and Technology. (IJLRST). Volume 5. Issue 3. P 11-21.
24. **Qoqiauri L.** 2017. Conceptual Basis of Conception of National Innovative System // Vol. 4. Ussie 3. p. 10 - 26.
25. **Qoqiauri L.** 2017. From the History of Forming and Developing the Concept of the National Innovative System. Asian Development Policy Review (AESS). Vol.5., No 4. p. 272 - 280.
26. **Qoqiauri L.** 2017. Principles of Venture and Business - Angel Investments. Azian Economic and Financial Review. Vol. p.21-29
27. **Qoqiauri L.** 2018. Teoretical Aspects of Innovative Economics. Black Sea. Vol. 24. Issie 03. p. 48 - 55.
28. **Qoqiauri L.**, 2009. Investment Market: Essence, Formation, Development. Tb.: TSU. P. 210. 320 (in Georgian)
29. **Qoqiauri L.**, 2017. Conceptual Fundamentals of the Concept of the National Innovative System // Innovative Economy and Management. No. IV. P. 3-21. 661 (in Georgian)
30. **Qoqiauri L., Gechbaia B.**, 2018. Preferable Directions of State Innovative Policy in Georgia // Innovative economy. No. 1; p. 14-34 (in Georgian)
31. **Qoqiauri L., Qoqiauri N. Gechbaia B.**, 2018. Innovative Economy. Tb. Kalmosani Publishing. P. 650 (in Georgian)
32. **Qoqiauri L., Qoqiauri N.**, 2015. Innovations.

Tb.: Kalmosani Publishing (in Georgian)

33. **Qoqiauri L.** 2020. Innovtive Management. (Manual), Tbilisi. Publishing House "Kalmosani", p. 425.

34. **Raizberg B.A., Lozovsky L.Sh., Starodubtseva E.B.**, 1999. Modern Economic Disctionary, 2nd editing, edited. M.: INFRA-M. p. 479.

35. **Rucker P. F.**, 2008. The Discipline of Innovation //Harvard business review. 1998. Vol. 76. N6. p. 156.

36. **Santo B.**, 1990. Innovation as the Means for Economic Development. – M.: Progress. P.123.

37. **Schumpeter I.A.**, 1982. Theory of Economic Development. M.: Progress p. 81

38. **Schumpeter J. A.**, 1961. Konjunkturzyklen. Bd. 1.Guttingen. p.95

39. **Tchalaganidze Sh.**, 2000. Problems of Innovative Activities in Georgia. Tbilisi (in Georgian)

40. **Wessner C. W.** 2004. Entrepreneurship and the Innovation Ecosystem. Policy Lessons from the United States//The Papers on Entrepreneurship, Growth and Public Policy. Germany, p. 5.

ინოვაციური საქმიანობის დაფინანსების პრობლემები

ლამარა ქოქიაური

ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი
ეროვნული ინოვაციური საკვლევო ინსტიტუტის ნამყვანი მეცნიერ-მუშაკი
<https://orcid.org/0000-0002-8190-1016>
ელ-ფოსტა: lqoqiauri@yahoo.com
ტელ: (+995) 591-705-500

აბსტრაქტი

XXI საუკუნეში საზოგადოების (ქვეყნის) ინოვაციური განვითარება უწყვეტი პროცესით ხდება. ინოვაციების შექმნის, ათვისებისა და განაწილების ეფექტიანობა მნიშვნელოვანწილად დამოკიდებულია მათი დაფინანსების წყაროების ოპტიმალური შერჩევისა და განხორციელების სწორ პოლიტიკაზე. ამდენად, ინოვაციური საქმიანობის ორგანიზაციისა და დაფინანსებისადმი სწორი მიდგომები პროცესის ყველა მონაწილისათვის ობიექტურად განაპირობებს სახელმწიფოს როლის ამაღლებას ინოვაციური მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების რეგულირებაში, სტიმულირებასა და კოორდინაციაში. შრომაში შევეცადეთ ყურადღება მიგვექცია ინოვაციური საქმიანობის დაფინანსების წყაროების გამოყენების ხელმისაწვდომობის ხარისხსა და რისკიანობისათვის.

ინოვაციებისა და ინოვაციური საქმიანობის ფინანსური უზრუნველყოფის სფეროში ნამოჭრილი პრობლემების გადაჭრის მიზნით, სტატიაში წინა პლანზე არის წამოწეული ინოვაციების დაფინანსების პრინციპები, შესწავლილი და განზოგადებულია ძირითადი წყაროები, კერძოდ, საკუთარი სახსრები, უცხოური ინვესტიციები, ვენჩურული დაფინანსება, აქციონერული დაფინანსება, კერძო პირების საქველმოქმედო შემოწირულობები ე. წ. პიზნეს ანგელოზების თანხები, ნასესხები სახსრები, ფორფეტინგი, ფაქტორინგი და სხვ. შრომაში დასახელებული წყაროების კვლევის, შედარებისა და სვოტ-ანალიზის საფუძველზე გამოკვეთილად წარმოდგენილია მათი გამოყენების შეზღუდვები და მათზე მოთხოვნები, უპირატესობები და ნაკლოვანებები.

შრომაში განსაკუთრებული ყურადღება მიექცა უცხოურ ინვესტიციების, როგორც ინოვაციური საქმიანობის დაფინანსების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან წყაროს. ეროვნულ ეკონომიკაში უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა ინოვაციური პროგრამების დაფინანსებისათვის რიგ წინააღმდეგობებს აწყდება, რაც განპირობებულია დაბალი ფინანსური საერთაშორისო რეიტინგით; აგრეთვე ქვეყნის მნიშვნელოვანი პოლიტიკური, ეკონომიკური და ინოვაციური საკანონმდებლო ბაზის არასტაბილურობით.

სტატიაში გამოთქმულია რამოდენიმე მოკრძალებული რეკომენდაცია უცხოური კაპიტალის ძირითადი ფორმების დანერგვისათვის ინოვაციურ სფეროში. კერძოდ, ავტორის მოსაზრებით, ეროვნულ ეკონომიკაში ამ მიმართულებით საჭიროა ყურადღება მიექცეს ინვესტირების შემდეგ ფორმებს:

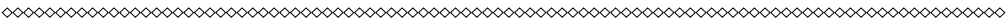
ინვესტიციები სახელმწიფო სესხის ფორმით, რომელიც ფორმირდება სახელმწიფო ვალის სახით, უცხოური სახელმწიფოებისა და საერთაშორისო ფინანსური ინსტიტუტების ობლიგაციები;

- ინვესტიციები ადგილობრივი ორგანიზაციების სააქციო კაპიტალში წილის ფორმით;
- ინვესტიციები ფასიან ქალაქებში დაბანდებების სახით, მათ შორის საახელმწიფო, ასევე კორპორაციებისა და ინსტიტუციონალური ემიტენტების ფორმით;
- უცხოური კრედიტები;
- ლიცენზირებული კრედიტები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ეროვნულ ეკონომიკას (ორგანიზაციებს), მიიღონ შედარებით თანამედროვე ტექნიკა და ტექნოლოგიები;
- ფინანსური კრედიტები ადგილობრივ ორგანიზაციებში;
- მეცნიერებატევადი ტექნოლოგიების შემოტანის შეღავათიანი პირობები.

შედეგად წარმოდგენილი გვაქვს რამდენიმე წინადადება ინოვაციებისა და ინოვაციური საქმიანობის ფინანსური უზრუნველყოფის ეფექტიანი მექანიზმის შემუშავებისათვის.

საკვანძო სიტყვები: საკუთარი სახსრები, უცხოური ინვესტიციები, მოზიდული სახსრები, ნასესხები სახსრები, უცხოური ინვესტიციები, დაფინანსების წყაროები, ლიზინგი, ვენჩურული დაფინანსება.

შსსავალი

განვითარებულმა ქვეყნებმა XX საუკუნის მეორე ნახევრიდან დაიწყეს თავიანთი ეკონომიკების გადაყვანა განვითარების ინოვაციურობის გზაზე. ერთი მხრივ, ინოვაციები თანამედროვე საწარმოების კონკურენტუნარიანობის აუცილებელი წინაპირობა ხდება. მეორე მხრივ, ინოვაციური საქმიანობა მოითხოვს სულ უფრო მზარდ დაფინანსებას.

კომპანიის ინოვაციური აქტიურობა ბევრად დაამოკიდებული ფუნდამენტური კვლევების მიმდინარეობასა და მდგომარეობაზე, რომელთა დაფინანსებას პრაქტიკულად ყველა განვითარებულ ქვეყანაში დღემდე ახორციელებს სახელმწიფო ისე, როგორც ეს ხდება აშშ-ში, სამეცნიერო ფონდების მეშვეობით და ამ სფეროში არსებული პრობლემების რაციონალურად გადაჭრას.

თავის მხრივ, ინოვაციური საქმიანობა, ეს საკმაოდ კაპიტალტევადი პროცესია. გამოირჩევა დიდი დროითი ინტერვალით სახსრების დაბანდებასა და აქედან მიღებულ მოგებას შორის, თანაც რისკის მაღალი ხარისხის პირობებში. ამიტომ, ინოვაციების შექმნის, ათვისების და განაწილების ეფექტიანობა, მნიშვნელოვანწილადაა დამოკიდებული მათი დაფინანსების წყაროების სწორ შერჩევაზე და განხორციელების სწორ პოლიტიკაზე.

ფირმის საკუთარი სახსრები ყოველთვის შეზღუდულია. ყოველთვის საჭიროა დაფინანსების წყაროების მუდმივი ძიება და მათი ოპტიმალური სტრუქტურის ჩამოყალიბება. დაფინანსების გარე წყაროების მოზიდვის შესაძლებლობა კომპანიისთვის არის კრიტიკული შემადგენელი ნაწილი ინოვაციური საქმიანობის შედეგების რეალიზაციის პროცესში. ინოვაციების სასიცოცხლო ციკლის სპეციფიკაა მნიშვნელოვანი დროითი ინტერვალის არსებობა ფინანსურ დაბანდებებსა და ამ დაბანდე-

ბიდან მიღებულ მოგებას შორის. ამასთან, ამ პროცესისთვის დამახასიათებელია დიდი რისკები, ყოველივე ეს განაპირობებს სერიოზულ პრობლემებს დაფინანსების გარე წყაროების მოზიდვის საქმეში.

ფირმები ახდენენ დაფინანსების სხვადასხვა წყაროების კომბინირებას, აყალიბებენ ინოვაციური პროექტების ოპტიმალურ „პორტფელს“ და შესაბამის დაფინანსების წყაროებს, რომლებიც უზრუნველყოფენ ინოვაციების სწრაფ და ეფექტიან დაწერგვას და მათ კომერციალიზაციას.

ინოვაციური პროექტების და ინოვაციური საწარმოს სასიცოცხლო ციკლის სტადიის მიხედვით დაფინანსება განსხვავებულია დანახარჯების მიმართულებების, რესურსებზე მოთხოვნის, რისკიანობის, დაბანდებული სახსრების დაბრუნებადობის მიხედვით.

ინოვაციური პროექტის უზრუნველყოფა ფინანსური სახსრებით სასიცოცხლო ციკლის ყველა სტადიაზე ხელს უწყობს ბაზრის მიერ ინოვაციების მიუღებლობის რისკის შემცირებასა და მისი რეალიზაციის ეფექტიანობის გადიდებას.

მსოფლიო გამოცდილების ანალიზი გვიჩვენებს, რომ პრაქტიკულად ყველა განვითარებულ ქვეყანაში სახელმწიფო სხვადასხვა მიზნობრივი პროგრამების და რიგი ფონდების მიერ ახორციელებს მცირე ტექნოლოგიური ფირმების ფინანსურ მხარდაჭერას განვითარების სხვადასხვა სტადიაზე. მხარდაჭერა ხორციელდება როგორც მიზნობრივი საბიუჯეტო დაფინანსების ფორმით, ასევე, დაფინანსებით, მკაცრ საკონკურსო საფუძველზე.

თანამედროვე პირობებში დიდი ყურადღება ეთმობა ნიშნებს, როგორც საწყის ე.წ. ჩანასახოვან და სასტარტო ინვესტირებასთან დაკავშირებით, ასევე, უკვე შექმნილ ან შექმნის სტადიაზე მყოფ მეცნიერებატევად კომპანიებთან დაკავშირებით.

THE NEW ECONOMIST / ახალი ეკონომისტი

საწყის სტადიაზე ახალგაზრდა ინოვაციურ კომპანიებს არ გააჩნიათ ბიზნესის განვითარებისთვის საჭირო რესურსები, არა აქვთ სახსრების შესაბამისი უზრუნველყოფა და დაბრუნების გარანტია, ვერ ახერხებენ საბანკო კრედიტის, კომერციული სესხების მიღებას, არც იმის შესაძლებლობა აქვთ, რომ განათავსონ თავიანთი ფასიანი ქაღალდები საფონდო ბაზარზე. საწყისი და სასტარტო დაფინანსების სისტემის მეშვეობით სახელმწიფო ეხმარება ახალგაზრდა ტექნოლოგიურ კომპანიებს მოიძიონ საჭირო ფინანსური რესურსები და განახორციელონ ინოვაციური პროდუქტების შექმნისა და ბაზარზე გატანის პროცესი.

პრობლემის სირთულისა და მნიშვნელობის გამო მიზანშეწონილად მიგვაჩნია ამალღდეს სახელმწიფოს როლი ინოვაციური პროცესის ყველა მონაწილისთვის, მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების დაფინანსების რეგულირებას, სტიმულირებასა და კოორდინაციაში.

თავის მხრივ, კომპანიის ინოვაციური საქმიანობის დაფინანსების პოლიტიკა და სტრატეგია უნდა მოიცავდეს შემდეგი საკითხების ერთობლივად გადანყვეტას:

1) პროექტების ინოვაციური პორტფელის ფორმირება და ინვესტიციური რესურსების წყაროების შერჩევის კომპლექსური გადანყვეტა;

2) ფინანსური რესურსების დაგროვების მექანიზმი და მათი ინვესტირება ინოვაციურ პროექტებში.

3) საინვესტიციო რესურსების მართვის მექანიზმი მათი ეფექტიანი გამოყენებისა და ნასესხები კაპიტალის დაბრუნებადობის უზრუნველსაყოფად.

ინოვაციური საქმიანობის დაფინანსების წინაშე დაყენებულმა პრობლემებმა განაპირობეს ჩვენს მიერ აღნიშნული საკითხების შესწავლის და განზოგადების აუცილებლობა.

შრომაზე „ინოვაციური საქმიანობის და ფინანსების პრობლემები“, მუშაობის პროცესში დავეყრდენით ინოვაციებისა და ინოვაციური საქმიანობის რთული ფენომენის და მათი დაფინანსების ცალკეული ასპექტების შესწავლის თეორიულ-მეთოდოლოგიური ფუნდამენტურ ნაშრომებს, მათ შესახებ ცნობილი მეცნიერ-ეკონომისტების პრაგმატული ხასიათის კვლევებს.

სტატიაზე მუშაობისას შევეცადეთ დაგვეცვა მეცნიერული შემეცნების პრინციპები, დებულებები არსი, ლოგიკური, ეკონომიკური, სტატისტიკური და სისტემური ანალიზის მეთოდები.

დღეს, ინოვაციური საქმიანობა ახალი გამოწვევების წინაშე აყენებს მსოფლიო ეკონომიკას,

მოითხოვს ახლებურ მეცნიერულ კვლევას საბაზრო ურთიერთობების ადეკვატურ მეთოდოლოგიური, მეთოდური და ორგანიზაციული დებულებების კომპლექსის შემუშავებას, წარმოების ინოვაციური განვითარებისა და დაფინანსების მიმართულებით; ასევე ამ პროცესების ეფექტიან მართვას, ანალიზს, თანამედროვე მენეჯმენტს.

შედეგად, შრომაში შევეცადეთ ამომწურავად გადმოგვეცა ინოვაციური საქმიანობის დაფინანსების მექანიზმის თეორიული ასპექტები, მოქმედი სტრუქტურა, ინოვაციების დაფინანსების წყაროების შინაარსი და თითოეულის მოკლე დახასიათება, ყურადღება გავამახვილეთ მათ შედარებით და სვოტ-ანალიზზე.

ინოვაციური თეორიისა და პრაქტიკის პრობლემებისადმი ინტერესი ბოლო პერიოდში სწრაფად იზრდება, ბევრს წერენ და საუბრობენ ინოვაციური ეკონომიკის განვითარების შესახებ გარდამავალი ეკონომიკის მქონე ქვეყნებში. შეუჩერებელი რიტორიკა იმის შესახებ, რომ პოსტკომუნისტური სივრცის ქვეყნები აუცილებლად უნდა გადავიდნენ ეკონომიკის განვითარების ინოვაციურ მოდელზე – გადაუჭარბებლად შეიძლება ითქვას, რომ მათი სუვერენიტეტის აუცილებელი წინაპირობად უნდა ჩაითვალოს. ზემოთქმულს ადასტურებს ინოვაციური ეკონომიკის თემატიკისადმი მიძღვნილი პუბლიკაციების სიმრავლე განვითარებულ ქვეყნებში და პირადად ამ სტატიის შექმნის იდეის განხორციელებაც.

თანამედროვე ინოვაციური სფეროს მდგომარეობა ადასტურებს სერიოზულ წინააღმდეგობებს მის ფუნქციონირებაში. ქვეყნის საკმაოდ მაღალი სამეცნიერო-ტექნიკური პოტენციალი ეკონომიკური რეფორმების პერიოდში დაშლის საფრთხის ზღვარზე აღმოჩნდა. განვითარებადი საბაზრო ეკონომიკის პირობებში ქვეყნის ინოვაციური განვითარების მიზანია არა მარტო განამტკიცოს საბაზრო რეფორმების წარმატება, არამედ უზრუნველყოს ქვეყნის ღირსეული ადგილი მსოფლიო ეკონომიკაში და ამასთან, მისი მოსახლეობისათვის ღირსეული ცხოვრება. ამისათვის აუცილებელია ქვეყნის ეკონომიკა მთლიანად ორიენტირებული იყოს განვითარების ინოვაციურ მიმართულებაზე.

ინოვაციური ეკონომიკის წინსვლის გზაზე ჩვენს ქვეყანაში რიგი პრობლემები იკვეთება, რომლებიც ამუხრუჭებენ მის განვითარებას. ესენია: სოციალურ-ფსიქოლოგიური, ეკონომიკური და სამართლებრივი ხასიათის საკითხები. ქვეყანაში ინოვაციური სტრატეგიული განვითარების პრობლემა იმაში

მდგომარეობს, რომ მოცემული პროცესები უნდა განვითარდეს მოკლე ისტორიულ ვადაში, მაშინ, როცა მისი განვითარებისთვის მთელი რიგი პირობები არ არსებობს.

მიზანშეწონილად მიგვაჩნია აღვნიშნოთ, რომ ინოვაციებზე, ინოვაციურ საქმიანობასა და ეკონომიკურ ზრდაზე მისი გავლენის პრობლემები ამა თუ იმ კუთხით განხილულია: [37, 38; 18; 8; 2, 4; 36; 5; 11; 7; 13; 21; 3; 32; 1] და სხვა ცნობილ მეცნიერთა ფუნდამენტურ ნაშრომებში.

ინოვაციების, ინოვაციური ეკონომიკისა და მენეჯმენტის მნიშვნელოვან სფეროს მიუძღვნით მონოგრაფია და სახელმძღვანელოები, კერძოდ: [30, 31, 32, 33] ინოვაციები (2015) ნინო ქოქიაურთან თანაავტორობით; ინოვაციური ეკონომიკა (2018) ნინო ქოქიაურის და ბადრი გეგზაიას თანაავტორობით; ინოვაციური მენეჯმენტი (2020).

ძირითადი ნაწილი

ინოვაციების დაფინანსების პრინციპები და ძირითადი წყაროები.

გარდამავალი ეკონომიკის მქონე ქვეყნებში საბაზრო პირობებში თანდათანობით ჩამოყალიბდა ინოვაციური საქმიანობის დაფინანსების სისტემა. ამ სისტემის მნიშვნელოვანი მახასიათებელი უნდა გახდეს ინოვაციური პროცესების სწრაფად ცვალებად და ტურბულენტურ გარემოსთან ადაპტირება და მოქნილობა (დრუკერი პ. 1998).

ამ სისტემის ეფექტიანობა, პირველ რიგში, დამოკიდებულია უწყვეტობისა და კომპლექსურობის პრინციპის დაცვაზე ინოვაციური ციკლის ყველა ეტაპის დაფინანსებისას – ფუნდამენტური კვლევებით დაწყებული და სერიული წარმოებით დამთავრებული. ეს მოითხოვს დაფინანსების მრავალ წყაროს მოზიდვას. კერძოდ:

- სახელმწიფო ბიუჯეტის სახსრები (ცენტრალური ბიუჯეტებისა და ადგილობრივი ბიუჯეტების სახსრები);

- არასაბიუჯეტო სახსრები კომპანიების საკუთარი სახსრების ჩათვლით.

მსოფლიო გამოცდილება ადასტურებს ინოვაციური პროცესების ინტენსივობის განმსაზღვრელ დამოკიდებულებას სამეცნიერო-კვლევითი და საცდელ-საკონსტრუქტორო სამუშაოების ჩატარებაზე განუხლებ ხარჯებზე, მათ სტრუქტურასა და დინამი-

კაზე. როგორც წესი, სამეცნიერო-კვლევით და საცდელ-საკონსტრუქტორო სამუშაოებზე განუხლები დანახარჯების ზრდის ტემპი უნდა აღემატებოდეს მშპ-ს ზრდის წლიურ ტემპს. რიგი მკვლევარის აზრით, სამეცნიერო-კვლევით და საცდელ საკონსტრუქტორო სამუშაოების დაფინანსების წლიური ზრდის ტემპი ხუთჯერ უნდა აღემატებოდეს მშპ-ს წლიურ ზრდის ტემპს, რომ უზრუნველყოფილი იქნას თუნდაც მარტივი კვლავწარმოება¹:

ინოვაციური საქმიანობის დაფინანსება საბიუჯეტო სახსრების საფუძველზე ხორციელდება სახელმწიფო ინოვაციური პოლიტიკის მიზნებისა და პრიორიტეტების შესაბამისად და გამიზნულია, როგორც მსხვილმასშტაბიანი სამეცნიერო-ტექნიკური პრობლემების გადასაჭრელად, ასევე, მცირე და საშუალო ინოვაციური მენარმოების მხარდასაჭერად.

პოსტკომუნისტური სივრცის ქვეყნებში საბიუჯეტო დაფინანსების ძირითადი ინსტრუმენტები სამეცნიერო-კვლევით და საცდელ-საკონსტრუქტორო სამუშაოების სფეროში არის:

- გრძელვადიანი მიზნობრივი პროგრამები;
- მიზნობრივი საბიუჯეტო ფონდები;
- სამეცნიერო-კვლევითი ორგანიზაციების უშუალო დაფინანსება.

სამეცნიერო-კვლევითი და საცდელ-საკონსტრუქტორო სამუშაოების დაფინანსების ძირითადი ინსტრუმენტი მაღალტექნოლოგიურ სექტორებში არის მიზნობრივი და სამეცნიერო-ტექნიკური პროგრამები.

ინოვაციური საქმიანობის სუბიექტები დამოუკიდებლად განსაზღვრავენ არასაბიუჯეტო სახსრების მოზიდვის წყაროებს, სტრუქტურასა და ხერხებს. ინოვაციურ საქმიანობას ორგანიზაცია შეიძლება განახორციელებდეს, როგორც გარედან მოზიდული, ასევე, საკუთარი სახსრების ხარჯზე. ორგანიზაციის ინოვაციური საქმიანობის დაფინანსების მნიშვნელოვანი შიდა წყაროებია:

- საამორტიზაციო ანარიცხების ფონდი;
- წარმოების განვითარების ფონდი.

წარმოების პროცესში ძირითადი ფონდების ღირებულება წარმოებულ პროდუქციაზე გადადის ნაწილ-ნაწილ. ამასთან, თვით ძირითადი ფონდები უფასურდებიან მატერიალური და მორალური ცვეთის შედეგად. ამ ცვეთის ღირებულება საამორტიზაციო ანარიცხების სახით აკუმულირდება საამორტიზაციო ფონდში. საამორტიზაციო ანარი-

¹ უპირატესობების ცენტრები – ეს არის ორგანიზაციული ფორმები, რომლებიც შესაძლებელს ხდიან კვლევებისა და დამუშავებების შერჩეული მიმართულებების ირგვლივ კონცენტრირდეს ინტელექტუალური და მატერიალური რესურსების „კრიტიკული მასა“.

ცხების ოდენობა დგინდება სახელმწიფო ორგანოების მიერ პროცენტებში, ძირითადი საშუალებების საბალანსო ღირებულების მიმართ და საამორტიზაციო ანარიცხების ნორმის სახელწოდებითაა ცნობილი. საამორტიზაციო ანარიცხების ფონდი ხშირად სანარმოს ძირითადი შიდა წყაროებია და გამოიყენება ახალი მონყობილობის, ტექნიკის და ა.შ. შესაძენად, რაც ასე საჭიროა ინოვაციური საქმიანობის გასახორციელებლად. ერთი მხრივ, სახელმწიფო ორგანოები მკაცრად ადევნებენ თვალყურს სანარმოების მიერ საამორტიზაციო ანარიცხების ნორმების დაცვას, რათა მათ არ გაზარდონ თვითღირებულების ეს მნიშვნელოვანი კომპონენტი ანუ არ შეამცირონ სანარმოთა გადასახადით დასაბეგრი მოგების სიდიდე, მეორე მხრივ, ინოვაციური კლიმატის გასაუმჯობესებლად ეკონომიკის სხვადასხვა სფეროში და დარგში ბევრი ქვეყანა შეიმუშავებს და მოქმედებაში შემოჰყავს დაჩქარებული ამორტიზაციის სქემები. ეს სანარმოებს საშუალებას აძლევს სწრაფად ჩამოაყალიბონ საამორტიზაციო ფონდი, სწრაფად განაახლონ, მოახდინონ თავიანთი ძირითადი ფონდების მოდერნიზება, რაც ესოდენ აუცილებელია ინოვაციური პროცესების მსვლელობისთვის [33].

წარმოების განვითარების ფონდი, როგორც სხვა, სპეციალური დანიშნულების ფონდები, ყალიბდება სანარმოს განკარგულებაში დარჩენილი მოგების ხარჯზე. ამ ფონდის ჩამოყალიბების წესი და მასში გადარიცხვების ნორმები დგინდება სანარმოს მიერ დამოუკიდებლად. წარმოების განვითარების ფონდის მიზანი და გამოყენების მიმართულებები უშუალოდ განისაზღვრება ორგანიზაციის ინოვაციური პოლიტიკით, იმ ინოვაციური პროექტების პაკეტით, რომელიც ხორციელდება ინოვაციური საქმიანობის შედეგად. ბევრ ორგანიზაციაში სამეცნიერო-კვლევითი და საცდელ-საკონსტრუქტორო სამუშაოების ჩატარება, ახალი მონყობილობებისა და ხელსაწყოების შექმნა, ტექნიკური გადაიარაღების, მოქმედი სანარმოების რეკონსტრუქციის და ახალი ობიექტების მშენებლობა ხორციელდება წარმოების განვითარების ფონდის ხარჯზე.

ინოვაციური საქმიანობის დაფინანსება ინვესტორების სახსრების ხარჯზე რეალიზდება შემდეგი ფორმებით:

- საკრედიტო ინვესტიციები;
- ინვესტიციები ფასიან ქალაქებში (აქციები, ობლიგაციები, თამასუქები); რომლებიც ემიტირდებიან ინოვაციური საქმიანობის სუბიექტების მიერ;
- პირდაპირი დაბანდებით ფულად ფორმაში

ფასიანი ქალაქების, ძირითადი ფონდების, სამრეწველო და ინტელექტუალური საკუთრებისა და მათზე უფლების სახით, რომლებიც ხორციელდება ინოვაციური საქმიანობის ერთობლივად ჩატარების შესახებ პარტნიორული შეთანხმების დადების საფუძველზე;

– ლიზინგისა და ინვესტიციების მოზიდვის სხვა ხერხების გამოყენების გზით.

ინოვაციური სანარმოების საქმიანობის დაკრედიტების თანამედროვე სისტემის ერთ-ერთი ძირითადი თავისებურებაა მისი სახელშეკრულებო საფუძველი. დაკრედიტებასთან დაკავშირებული ყველა საკითხი წყდება უშუალოდ ამ პროცესში მონაწილე მხარეების მიერ, ისინი დებენ ხელშეკრულებას (ვთქვათ მსესხებელი კომპანია და ბანკი). ინოვაციური კრედიტის გაცემასთან დაკავშირებული საკითხის გადანყვეტიასა ინვესტორი ანალიზებს ინოვაციური პროდუქციის რეალიზაციის შესაძლებლობებს ბაზარზე, ინოვაციური სანარმოს შემოსავლების მოსალოდნელ ზრდას და სხვა მნიშვნელოვან მახასიათებლებს, ხოლო გრძელვადიანი კრედიტების შემთხვევაში ფასდება მთლიანად ინოვაციური სანარმოს ეკონომიკური მდგომარეობის პერსპექტივები. ფინანსური დაბანდების გამოსყიდვის ამ და სხვა მახასიათებლების მისაღებად ინვესტორი, როგორც წესი, კრედიტის გაცემის შესახებ გადანყვეტილების მიღებისას განიხილავს ინოვაციური პროექტის შესაბამის ბიზნეს-გეგმას.

ინვესტორებს შეუძლიათ დააფინანსონ ინოვაციური საქმიანობა, სახსრები ფასიან ქალაქებში (აქციები, ობლიგაციები, თამასუქები), რომელთა ემიტირებას ახდენენ ინოვაციური საქმიანობის სუბიექტები. ინოვაციური სანარმოები ხშირად მიმართავენ ფასიანი ქალაქების დამატებით ემისიას საკუთარი სახსრების უკმარისობის შემთხვევაში პერსპექტული ინოვაციური პროექტების დასაფინანსებლად, მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განსავითარებლად, აუცილებელი სამეცნიერო-კვლევითი და საცდელ-საკონსტრუქტორო სამუშაოების განსახორციელებლად.

ტექნოლოგიური ინოვაციების განხორციელებისას, რომელიც მოითხოვს ძვირადღირებული მონყობილობის შექმნას, სატრანსპორტო საშუალებების, ენერგეტიკული დანადგარების, კომპიუტერული და ტელესაკომუნიკაციო ტექნიკის შექმნას, დამატებითი სახსრების მოსაზიდად ხშირად მიმართავენ ლიზინგს.

ლიზინგი საინვესტიციო საქმიანობის სახესხვაობაა ქონების შექმნისა და გადაცემის სახით

ლიზინგური ხელშეკრულების საფუძველზე ფიზიკურ ან იურიდიულ პირებს შორის განსაზღვრული გადახდის სანაცვლოდ, განსაზღვრული დროით და განსაზღვრული პირობებით, რაც განპირობებულია შეთანხმებით ლიზინგის მიმღების მიერ ქონების გამოსყიდვის უფლებით (ქოქიაური. 2020).

ეკონომიკური შინაარსის მიხედვით ლიზინგი წარმოადგენს პირდაპირ ინვესტიციას, რომლის დროსაც ლიზინგის მიმღები (არენდის მიმღები) ვალდებულია აუნაზღაუროს ლიზინგის მიმღებს (ინვესტორს) საინვესტიციო ხარჯები (ხარჯები, რომლებიც დაკავშირებულია ლიზინგის ობიექტის შექმნასთან და გამოყენებასთან და გადაიხადოს გასამრჯელო (ფულადი თანხა, რომელიც გათვალისწინებულია ხელშეკრულებით).

არასაბიუჯეტო ფონდები

არასახელმწიფო ფინანსური რესურსების მოზიდვის საქმეში პრინციპულად დიდი მნიშვნელობა აქვს არასაბიუჯეტო ფონდებს, რომლებიც შეიძლება შეიქმნას სხვადასხვა დონეზე. კერძოდ:

- სამინისტროების დონეზე;
- აღმასრულებელი ხელისუფლების სხვადასხვა უწყებების დონეზე (მეცნიერული კვლევებისა და ექსპერიმენტული დამუშავებების დაფინანსების ფონდები);
- კომერციული ორგანიზაციების დონეზე - ამ ორგანიზაციების სამეცნიერო-კვლევებისა და ექსპერიმენტული კვლევების დაფინანსების ფონდები.

ბოლო ორ შემთხვევაში ფონდები იქმნება ორგანიზაციების (სამეურნეო სუბიექტების) ნებაყოფლობითი გადარიცხვების (შენატანების) საფუძველზე.

არასაბიუჯეტო ფონდების სახსრები წარიმართება სამეცნიერო-კვლევითი და საცდელ-საკონსტრუქტორო სამუშაოების დასაფინანსებლად მეცნიერებატევადი ახალი სახის პროდუქციის შესაქმნელად, გამოყენებული ტექნოლოგიების შესამუშავებლად და სრულყოფისთვის, პროდუქციის ტექნიკური დონის ასამაღლებლად, მისი სტანდარტიზაციისა და სერტიფიცირებისთვის.

ინოვაციური საქმიანობის დაფინანსების ერთ-ერთი წყაროა გრანტების სხვადასხვა სახე, რომელთა მიღებაც შეუძლიათ როგორც ცალკეულ მკვლევარს, ასევე, ინოვაციური მიმართულებით მომუშავე მეცნიერ-დამამუშავებელთა კოლექტივებს საქმიანობის სხვადასხვა სფეროში. გრანტების

მეშვეობით დაფინანსება ხორციელდება როგორც სახელმწიფო, ასევე, კორპორაციების მხრიდან.

ზოგიერთი კორპორაცია იმ ახალგაზრდა მეცნიერებისა და სპეციალისტებისთვის, რომლებიც მუშაობენ ამ კომპანიის შესაბამის განყოფილებებში, გამოიყოფა მიზნობრივი უკანდაუბრუნებელი სუბსიდიები, რომელთა მუშაობა გამოირჩევა მნიშვნელოვანი სამეცნიერო-ტექნიკური სიახლეებითა და გულისხმობს მათი შედეგების კომერციალიზაციას (ქოქიაური. 2020)

გრანტების საფუძველზე დაფინანსებული სამეცნიერო საქმიანობას (ინოვაციური საქმიანობა) ეს არის სამეცნიერო-კვლევითი და საცდელ-საკონსტრუქტორო სამუშაოები კორპორაციის მიერ შერჩეული პრიორიტეტული მიმართულებების მიხედვით. ეს სამუშაოები მიზნად ისახავს გამოგონებების, სამრეწველო ნიმუშების, სასარგებლო მოდელების, უფლებადამცველი დოკუმენტების მიღებას, რომლებიც ადასტურებენ მიღებული შედეგების ფლობის უფლებას.

ინოვაციების დაფინანსების წყაროების შინაარსი და დახასიათება

ინოვაციური საქმიანობის დაფინანსების წყარობად, საკუთარ სახსრებთან ერთად, გამოდიან მოზიდული და ნასესხები სახსრები სხვადასხვა წყაროებიდან, ასევე, დაფინანსების ირიბი წყაროები (ცხრილი 1).

ინოვაციური საქმიანობის დაფინანსების წყარობსაც აქვთ სხვადასხვა ღირებულება, გამოყენების ხელმისაწვდომობის ხარისხი და რისკები.

კონკრეტული წყაროს ხელმისაწვდომობა დამოკიდებულია ინოვაციური პროექტის განვითარების სტადიებზე, კომპანიის სიდიდეზე, ასაკზე, ინოვაციური დამუშავებების დონეზე საჭირო სახსრების სიდიდეზე, ინოვაციების ტექნოლოგიური დონესა და ინოვაციების სიახლეების ხარისხზე, ასევე, რისკიანობაზე.

ინოვაციური საქმიანობის დაფინანსება შეიძლება განხორციელდეს არა მარტო პირდაპირი დაფინანსების, არამედ ირიბი დაფინანსებით სახითაც. ამ შემთხვევაში ინოვაციური პროექტების უზრუნველყოფა ხორციელდება არა ფულადი ფორმით, არამედ პროექტის რეალიზაციისთვის საჭირო მატერიალურ-ტექნიკური, შრომითი, ინფორმაციული რესურსების, ინტელექტუალური საკუთრების სახით [4].

ეს შეიძლება იყოს:

ცხრილი 1. ინოვაციების დაფინანსების წყაროების კლასიფიკაცია

საკუთარი სახსრები	მოზიდული სახსრები	ნასესხები სახსრები	ირიბი დაფინანსება
• მოგება • ამორტიზაცია • სადაზღვევო ანაზღაურება • არამატერიალური აქტივები	• სახელმწიფო საინვესტიციო რესურსები • უცხოური ინვესტიციები • ვენჩურული კაპიტალის ფონდები • კერძო პირების კაპიტალი	• ფინანსური კაპიტალი • კოლექტიური ინვესტორების საინვესტიციო რესურსები • იპოთეკა • ფინანსური ლიზინგი • ფორფიეტიზი • საპროექტო დაფინანსება • სავალო ვალდებულებების კერძო განთავსება	• მონოპოლიების ლიზინგი • ლიცენზიის შექმნა `როიალტის` გადახდის ფორმით • ფასიანი ქაღალდების განთავსება • საჭირო რესურსების მიწოდების ფორმით მოზიდული არამატერიალური აქტივები

წყარო: ინოვაციების წყაროების კლასიფიკაციის ცხრილი შედგენილია ავტორის მიერ.

პროექტისთვის საჭირო მანქანების, მონოპოლიების, სხვადასხვა სახის სპეციალური ტექნიკის, სატრანსპორტო საშუალებების, სხვა მატერიალური ქონების, ასევე, სანარმო ხასიათის მონოპოლიების კრედიტით შესყიდვა ან ლიზინგი (გრძელვადიანი არენდა), რომელიც ვადით საინოვაციო პროექტის რეალიზაციის ვადასთან არის დაკავშირებული. დაფარვა გათვალისწინებულია ინოვაციური პროექტის მომავალი შემოსავლების ხარჯზე ლიზინგურ გარიგებას ახორციელებს სამი მონაწილე: ლიზინგის გამცემი ფირმა, ლიზინგის მიმღები ფირმა და ბანკი. მეიჯარისგან განსხვავებით ლიზინგის მიმღები არა მარტო იღებს ობიექტს ხანგრძლივი სარგებლობისთვის, მას ეკისრება მყიდველის ტრადიციული ვალდებულებები, რაც საკუთრების უფლებასთანაა დაკავშირებული. ქონების გადახდა, რაც საკუთრების უფლებასთანაა დაკავშირებული. ქონების შემთხვევითი დაზიანებისგან მიღებული ზარალის ანაზღაურება, მისი დაზღვევა და ტექნიკურ მომსახურება. ასევე, რემონტის ლიცენზიის შექმნა (პროექტში გამოყენებული ტექნოლოგიის) უკანასკნელი ფორმის შექმნით „როიალტი“ (საბოლოო პროდუქტის გაყიდვიდან პროცენტი, განსაკუთრებით მოცემულ ლიცენზიაზე);

ფასიანი ქაღალდების განთავსება, რომლის გადახდა ხდება საჭირო მატერიალურ-ტექნიკური ინფორმაციული (პატენტები, ნოუ-ჰაუ), რესურსების მიწოდების ან ლიზინგის სახით, ფასიანი ქაღალდების საბაზრო ღირებულების შესაბამისად;

ანაზღვრების მოზიდვა ნატურაში პარტნიორებისგან, საკუთარი ან მიზნობრივი ერთობლივი საწარმოს დადგენილ ფონდებში ერთობლივი პროექტების ან კონსორციუმების უზრუნველსაყოფად;

ლიცენზიების შექმნა ინოვაციურ პროექტში ჩადებული ტექნოლოგიისთვის, მომსახურების

მთელი კომპლექსით და მონოდებებით ლიცენზიის ანაზღაურებისას „როიალტის“ ფორმით (პროცენტები, ამ შემთხვევაში მაღალია. იგი დამოკიდებულია გაყიდული პროდუქციის ოდენობაზე, მომსახურებაზე, რაც მიღებულია ლიცენზიების ათვისების შედეგად);

შრომითი რესურსების მოზიდვას, რომელთა შრომის ანაზღაურება მოხდება ინოვაციური პროექტის მიხედვით გამოშვებული ფასიანი ქაღალდებით, (პრაქტიკულად ეს არის მომავალი დივიდენდების გადახდა პროექტის რეალიზაციიდან მიღებული მოგებიდან). ასევე, ანაზღვრების მოზიდვა პროექტის სახელით ცოდნის, გამოცდილებისა და ნოუ-ჰაუს სახით.

უცხოური ინვესტიციების როლი - ინოვაციების დაფინანსებაში

ინოვაციურ სფეროს დაფინანსების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი წყაროა უცხოური ინვესტიციები:

უცხოური ინვესტიციები - არის უცხოეთის ქვეყნების სახსრები, საერთაშორისო ფინანსური ინსტიტუტებისა და ორგანიზაციების სახსრები, რომლებიც წარმართება ინოვაციური საქმიანობის დაფინანსებაზე სხვა ქვეყანაში, რაც ხორციელდება შემდეგი სახსრებიდან (წყაროებიდან):

- უცხოური სახელმწიფოები;
- საერთაშორისო ფინანსური და საინვესტიციო ორგანიზაციები;
- სახელმწიფოთაშორისო ფონდები და ორგანიზაციები;
- ნილობრივი მონაწილეობა, ერთობლივი საწარმოები, სამრეწველო კოოპერაცია;
- ფრანჩაიზინგის სახით.

უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა ინოვაციურ ეკონომიკაში მიმართულია:

- ქვეყნის მოთხოვნის არმქონე (მოუთხოვნილი)

THE NEW ECONOMIST / ახალი ეკონომისტი

სამეცნიერო-ტექნიკური პოტენციალის ათვისებაზე, განსაკუთრებით სახელმწიფო-სამრეწველო კომპლექსის ორგანიზაციებში;

- საქონლისა და ტექნოლოგიების წინ ნაწევა საგარეო ბაზრებზე;
  - საექსპორტო პოტენციალის გაფართოებისა და დივერსიფიკაციის ხელშეწყობა და ცალკეულ დარგებში იმპორტმემცვლელი წარმოების განვითარებისთვის ხელშეწყობა;
  - რეგიონებში კაპიტალის მოდინების ხელშეწყობა, მდიდარი ბუნებრივი რესურსების, ქარბი შრომითი რესურსების, მათი ათვისების განმტკიცებისთვის;
  - ახალი სამუშაო ადგილების შექმნა და წარმოების ორგანიზაციის მოწინავე ფორმების ათვისება.
- უცხოური ინვესტიციები შეიძლება განხორციელდეს, როგორც, უკანდაუბრუნებლობის პრინციპით, ასევე, ნასესხების სახსრების სახით. უცხოური კაპიტალის ინვესტირების ძირითადი ფორმები ეროვნულ ეკონომიკაში ჩვენი მოსაზრებით არის:
- ინვესტიციები სახელმწიფო სესხის ფორმით, რომელიც ფორმირდება სახელმწიფო ვალის სახით, უცხოური სახელმწიფოებისა და საერთაშორისო ფინანსური ინსტიტუტების ობლიგაციები;
  - ინვესტიციები ადგილობრივი ორგანიზაციების სააქციო კაპიტალში წილის ფორმით;
  - ინვესტიციები ფასიან ქალაქებში დაბანდებების სახით, მათ შორის სახელმწიფო, ასევე, კორპორაციებისა და ინსტიტუციონალური ემიტენტების ფორმით;
  - უცხოური კრედიტები;
  - ლიცენზირებული კრედიტები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ეროვნულ ეკონომიკას (ორგანიზაციებს), მიიღონ შედარებით თანამედროვე ტექნიკა და ტექნოლოგიები;
  - ფინანსური კრედიტები ადგილობრივ ორგანიზაციებში;
  - მეცნიერებატევადი ტექნოლოგიების შემოტანის შეღავათიანი პირობები.

უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა ეროვნულ ეკონომიკაში ინოვაციური პროგრამების დაფინანსებისთვის რიგ წინააღმდეგობებს აწყდება, რომელიც განპირობებულია დაბალი ფინანსური საერთაშორისო რეიტინგით. იგი დაკავშირებულია მნიშვნელოვან პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და საკანონმდებლო არასტაბილურობასთან ქვეყნის ინოვაციურ საქმიანობაში.

ინოვაციური სფეროს საბიუჯეტო დაფინანსების სისტემა

ქვეყნის განვითარებისთვის პრიორიტეტული მნიშვნელობის მქონე საინოვაციო საქმიანობის სხვადასხვა ფორმის მნიშვნელოვანი ფინანსური წყაროები არის და უნდა დარჩეს საბიუჯეტო ასიგნებები, რომელთა ხარჯზეც ხორციელდება მიზნობრივი კომპლექსური პროგრამები, პრიორიტეტული სახელმწიფო პროექტები.

სახელმწიფომ მხარი უნდა დაუჭიროს საბაზისო და ეფექტიან ინოვაციებს, რომლებიც ჩართულია ცენტრალურ და რეგიონულ სახელმწიფო საინოვაციო პროგრამებში პირდაპირი ინვესტიციების ფორმით ცენტრალური ბიუჯეტის ხარჯზე, სუბიექტების ბიუჯეტების ინოვაციური პროგრამის პროექტების ჩამონათვალის შესაბამისად.

ცენტრალური ბიუჯეტიდან გამოყოფილი სახსრები საჭიროა წარმართოს შემდეგი ღონისძიებების დასაფინანსებლად:

- მიზნობრივი ინოვაციური პროგრამები და მალაფექტიანი ინოვაციური პროექტები;
- ინოვაციური საქმიანობის მხარდაჭერის სახელმწიფო პროგრამები;
- ინოვაციური პროდუქციის შესყიდვები სახელმწიფო საჭიროებისთვის;
- ინოვაციური საქმიანობის განმახორციელებელი სახელმწიფო ორგანიზაციები და საწარმოები;
- სახელმწიფო ინოვაციური ფონდების ჩამოყალიბება.

ერთ სამეცნიერო სტატიაში რთულია ინოვაციების დაფინანსების ყველა წყაროს საფუძვლიანად განხილვა. ამიტომ მიზანშეწონილად ჩვთვალეთ ჩატარებული კვლევის საფუძვლზე, წარმოგვეგინა ინოვაციური პროგრამების დაფინანსების წყაროების სტრუქტურა და მათი შედრებითი სვოტ-ანალიზი.

ინოვაციების დაფინანსების შედარებით გავრცელებული სქემა არის შერეული დაფინანსება სხვადასხვა წყაროებიდან ინოვაციური პროექტის სხვადასხვა სტადიაზე.

სხვადასხვა წყაროების შედარებითი ანალიზი მოცემულია ცხრილი 1-ში.

დასკვნები

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ინოვაციური საქმიანობა წარმოადგენს ინოვაციების შექმნასა და გავრცელებასთან დაკავშირებული ურთიერთგანმაპირობებელი სამუშაოების ერთობლიობას.

ცხრილი 2. ინოვაციების დაფინანსების წყაროების შედარებითი ანალიზი

წყაროები	შეზღუდვები და მოთხოვნები	უპირატესობები	ნაკვლოვანებები
დაფინანსების საკუთარი წყაროები	განსაკუთრებული მოთხოვნები სამორტიზაციო ანარიცხების გამოყენებისადმი	რისკის დაბალი ხარისხი	არასაკმარისობა დაზოგვისა და დაგროვების სირთულე ინფლაციასთან დაკავშირებით
სახელმწიფო დაფინანსება (სუბვენციები, გრანტები, შეღავათიანი კრედიტები)	სოციალური მნიშვნელობა. შესაბამისობა განსაზღვრულ სტანდარტებთან დაფინანსება მხოლოდ განსაზღვრული საქმიანობისთვის	უფრო გრძელი ვადა დაბრუნების ნაკლებით ოდენობა გამოყენების შესაძლებლობა ნასესხები სახსრების აღებაზე უარის შემთხვევაში	შეზღუდვები გამოყენებაზე სიძნელეები მიღებაში ჩვეულებრივ, ოდენობა მცირეა
ნასესხები წყაროები	ლიკვიდური გირაო კომპანიის მდიდარი საკრედიტო ისტორია მოთხოვნა პროექტის განვითარების პროგნოზულ გეგმაზე	სესხების აღების და სესხის მომსახურების მოქნილობა, კრედიტის გამოყენებაზე ოპერატიული კონტროლის არარსებობა	რისკი მსესხებელზე, მაღალი საპროცენტო განაკვეთები, მოთხოვნა ლიკვიდურ გირაოზე
მიზნობრივი ინვესტიციები სტრატეგიული პარტნიორობა	მყარი მდგომარეობა ბაზარზე, კვალიფიკაციური და გამოცდილი მენეჯმენტი	ინვესტორი იძლევა საკუთარი გამოცდილება დაყოფილი რისკები	ინვესტორი აკონტროლებს გადაწყვეტილების მიღების პროცესს
ვენჩერული კაპიტალი	პოტენციური ზრდის არსებობა, უნიკალური იდეები, მმართველი პერსონალის მაღალი კვალიფიკაცია	პროფესიული გამოცდილება ინოვაციურ პროექტების მართვაში და დაფინანსებაში	შედეგების ეტაპური დაფინანსება და კონტროლი უკუგების მიღების ხანგრძლივობა ჩარევა პროექტში

წყარო: შედგენილია და გაანალიზებული ავტორის მიერ.

- ინოვაციური საქმიანობის ძირითადი სახეებია:
- სამეცნიერო-კვლევითი და საცდელ-საკონსტრუქტორო სამუშაოები;
  - ტექნოლოგიური სამუშაოები, წარმოების მომზადება და სამრეწველო გამოცდის ჩატარება;
  - პატენტების, ლიცენზიებისა და ნოუ-ჰაუს შექმნა;
  - ინოვაციური პროექტების რეალიზაციისთვის საჭირო საინვესტიციო საქმიანობა;
  - ინოვაციური პროდუქტებისა და ნაკეთობების, მათ დასამზადებლად საჭირო ელემენტების სერტიფიკაცია და სტანდარტიზაცია;
  - ინოვაციური პროდუქციის გასაღების ბაზრების მარკეტინგი და ორგანიზაცია;
  - კადრების მომზადება და გადამზადება ინოვაციური საქმიანობისთვის და ა.შ.
- განვითარებულ ქვეყნებში ფართო გავრცელება ჰპოვა საბიუჯეტო დაფინანსების შემდეგმა პრინციპებმა:
- თემატიკურად ორიენტირებული დაფინანსე-

- ბის სიჭარბე გრძელვადიანი დაფინანსების ტრადიციული საბაზისო პრინციპებისგან განსხვავებით (ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის წევრ ქვეყნებში - 60:40);
- კონკურენტული მექანიზმის გამოყენება;
- გამოყოფილი რესურსების დამოკიდებულება შესრულებული სამუშაოს შედეგიანობასა და ხარისხთან;
- დისციპლინათაშორისი კვლევების ნახალისება;
- ფინანსური კონტროლის როლის გაძლიერება საბიუჯეტო სახსრების ხარჯვაზე;
- მეცნიერების სახელმწიფო სექტორის ორგანიზაციების დაფინანსებაში არანაკლები მნიშვნელობა აქვს მათ საკუთარ სახსრებს (გადასახადი სწავლებაზე, შემოსავლები პატენტებიდან, ლიცენზიებიდან; შემონირულობები და ა.შ.). განვითარებულ ქვეყნებში დამკვიდრებული სამეცნიერო-კვლევითი და საცდელ-საკონსტრუქტორო სამუშაოების დაფინანსების მექანიზმი სულ უფრო

სრულყოფილი გახდეს სამეცნიერო სფეროს განვითარების უფრო ეფექტიანი სტიმულირების გზების ძიების თვალსაზრისით.

განზოგადოებული სახით, მეცნიერების სახელმწიფო სექტორის დაფინანსების სისტემის რეფორმირების ძირითადი მიმართულებები შეიძლება ჩამოყალიბდეს შემდეგნაირად:

– კონკურენტობა პროგრამების დაფინანსების საკენორიენტაცია შემსრულებელთა შესაძლებლობების შეფასებით კერძო სამენარმეო სექტორთან კოოპერირების ხელშეწყობა;

– ახალი უპირატესობების ცენტრების [16] ხელშეწყობა;

– ახალი მიზნობრივი ფონდების დაარსება;

– ახალი პრობლემურ-ორიენტირებული პროგრამების გაშვება;

– კვლევითი საბჭოების შექმნა – ესაა ორგანიზაციები, რომლებიც იჭერენ შუალედურ მდგომარეობას ხელისუფლებასა და მეცნიერებას შორის.

– ინოვაციურ საქმიანობაში ფინანსური რესურსების ეფექტიანად გამოყენების მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტია სახელმწიფო-კერძო პარტნიორობა. სახელმწიფო-კერძო პარტნიორობა არის სახელმწიფოსა და ბიზნესს შორის ინსტიტუციონალური და ორგანიზაციული ალიანსი, რომელიც შექმნილია საზოგადოებრივად მნიშვნელოვანი პროექტებისა და პროგრამების რეალიზაციის მიზნით მრეწველობაში და სამეცნიერო-კვლევითი და საცდელ-საკონსტრუქტორო სამუშაოების სფეროში, სადაც პროექტის ყველა მონაწილის რესურსები, უპირატესობები და შესაძლებლობები ერთიმეორეს ავსებენ. ეს მიიღწეულ უნდა იქნეს პროექტის მონაწილეთა შორის რისკისა და პასუხისმგებლობის გადანაწილების გზით.

სახელმწიფო-კერძო პარტნიორობა უნდა გახდეს სახელმწიფო ტექნოლოგიური პროგრამების ორგანიზაციისა და დაფინანსების ძირითადი ფორმა, ფინანსური პასუხისმგებლობის წილი ამ პროგრამების მიხედვით დამოკიდებულია პარტნიორობის მხარეთა დაინტერესებაზე. ასე მაგალითად, თუკი სახელმწიფო-კერძო პარტნიორობა ორიენტირებულია სწრაფი მოგების მიღებაზე და კვლევის შედეგები ახლოსაა ბაზართან, მაშინ ფართოვდება კერძო სექტორის ფინანსური მონაწილეობის წილი და იგი ღებულობს ძირითადად მთელ მოგებას. თუკი პროექტის რეალიზაციისას მოსალოდნელია ტექნოლოგიების ფართოდ გავრცელება, მაშინ, კერძო სამრეწველო სექტორის ფინანსური მონაწილეობა მცირდება და მთავარი

აქცენტი კეთდება სახელმწიფო კაპიტალურ დაბანდებებზე.

ინოვაციური საქმიანობის ფინანსური მხარდაჭერის ქმედითი ინსტრუმენტია ვენჩურული დაფინანსება. ვენჩურული კაპიტალის ფუნქციონირება გულისხმობს ვენჩურული ფონდისა და მმართველი კომპანიის ურთიერთზემოქმედებას. ვენჩურული ფონდები აერთიანებენ სხვადასხვა ინვესტორთა კაპიტალებს, ესენია: კერძო პირები, საპენსიო ფონდები, სადაზღვევო კომპანიები, ბანკები, შემოწირულობანი [7].

მთლიანად ვენჩურული კაპიტალის ინდუსტრიის განვითარება ხელს შეუწყობს საფონდო ბაზრების განვითარებას, რამდენადაც ვენჩურული ინვესტირების კომპანიიდან გასვლის ყველაზე გავრცელებული სტრატეგიაა შექმნილი აქციების რეალიზაცია საბირჟო ბაზარზე.

ვენჩურული კაპიტალის ფონდებთან ერთად ინოვაციური საქმიანობის დაფინანსებაში მონაწილეობენ ასევე, ბიზნეს-ანგელოზები [31] ესენია: კერძო არაკორპორირებული ინვესტორები, ძირითადად წარმატებული მენარმეები, რომელთაც გააჩნიათ როგორც მატერიალური, ასევე, არაფინანსური ინტერესი. ჩვეულებრივ, ბიზნეს-ანგელოზები ფულს დებენ არა რეგულარული მოგების მისაღებად, არამედ კომპანიის ბირჟაზე გასაყიდად, სხვა ინვესტორებისთვის მისაყიდად ან კომპანიის მართვაში თავიანთი წილის გაყიდვის მიზნით.

ჩვენი მოსაზრებით ყურადღება უნდა გამახვილდეს ვენჩურული დაფინანსების ძირითად ნიშნებზე, კერძოდ:

- ინვესტიციები გადაეცეს სწრაფად განვითარების პოტენციალის მქონე ახალ ან უკვე ფუნქციონირებად ფირმებს;
- ახალი კომპანიები დაფინანსდეს განვითარების სანყის ეტაპზე, როცა მათ არ შეუძლიათ მიიღონ ბანკის კრედიტები;
- პროექტის დასრულების შემდეგ შესაძლებელი იყოს აქციების პირველადად ღიად გაყიდვა, ფირმები შეირწყას ან ბიზნესი გაიყიდოს;
- მენარმეს შეეძლოს იმთავითვე უარი თქვას საკუთრებაში წილზე ან კომპანიის მართვაზე ინვესტორის სასარგებლოდ;
- გაიზარდოს ინვესტორების ყოველწლიური შემოსავალი ინვესტიციებიდან 20-50%-ის ოდენობით;
- ინვესტირების შესახებ გადანყვეტილების მიღებისას დიდი ყურადღება დაეთმოს კომპანიაში მმართველობითი გამოცდილების არსებობას.